

DÜNYA VE MEDENİYET DİLİ

T Ü R K Ç E

Editör

Ahmet KOÇAK

 Fenomen
Yayıncılık

RumeliYA
Yayıncılık & Publishing

Editör / Editor

Ahmet KOÇAK

Yazarlar / Authors

Ahmet KOÇAK, Ahmet Şefik ŞENLİK, Muharrem DAYANÇ, Mehmet SAVAN, Gülşah TOPUZ, Abidin KARASU, Elif ERMAĞAN, Gizem ULUSCU, Pınar SEL, Öznur DURGUN, Muhammet CAN

Kitap adı / Book title

Dünya ve Medeniyet Dili Türkçe

APA

Koçak, A. (Ed.) (2023). *Dünya ve Medeniyet Dili Türkçe*. Kırklareli & Erzurum. Fenomen & RumeliYA Yayıncılık & Publishing

Grafiker: RumeliYA

Kapak tasarım / Cover designer: Emin ALBAYRAK

Redaksiyon: Muhammet CAN

Yayın dili / Publication language: Türkçe / Turkish

Yayın no / Publication number: 39

ISBN

RumeliYA: 978-625-99696-8-8

Fenomen: 978-625-6470-59-0

Yayın tarihi / Date published: 2023

Yazıların akademik sorumluluğu yazarların kendilerine aittir.
The academic responsibility of the articles belongs to the authors themselves.

Baskı Yeri / Printing Press

Aktif Matbaa, Osmangazi mah. Genç Osman Cd. No. 2/C, 34522, Esenyurt/İstanbul

Sertifika / Certificate No 47477

Adres / Address

RumeliYA Yayıncılık & Publishing

Karacaibrahim Mh. Nüzhet Somay Cd., No. 49 B Merkez, Kırklareli, Türkiye

Sertifika / Certificate No 48218

web: www.rumeliya.com

e-mail: editor@rumeliya.com

Fenomen Yayıncılık

Lalapaşa Mahallesi, Çaykara Caddesi, Yakut Plaza Kat:3 No:93 Yakutiye/Erzurum

Sertifika / Certificate No 49983

web: http://www.fenomenyayincilik.com/

e-mail: siparis@fenomenyayincilik.com

İçindekiler

Takdim.....	5
Ön Söz.....	7
Cumhuriyetin 100. Yılında Türkçenin Sadeleşme Seyri Üzerine Bir Değerlendirme	1
Ahmet KOÇAK.....	1
Yunus Emre'den Bugüne Ana Hatlarıyla 'çünkü'	21
Ahmet Şefik ŞENLİK.....	21
Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Bosna Hersek Örneği.....	33
Muharrem DAYANÇ	33
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Arapça Anadillilerin Yazılı Anlatımdaki Dilbilgisi Ve İmla Hatalarının Tahlili	49
Mehmet SAVAN - Gülşah TOPUZ.....	49
Bulgaristan Georgi Stoykov Rakovski Harp Akademisi Türkçe Öğretiminin Tarihi Gelişimi.....	63
Abidin KARASU.....	63
Türkçe Eğitiminde Çocuk Edebiyatının Yeri.....	87
Elif ERMAĞAN.....	87
Eski Türkçede Sözcük Kök ve Gövdelerindeki Art damaksıl /η/ Sesinin Halaççadaki Gelişimi.....	105
Gizem ULUSCU.....	105
Karamanlıca Bir Popüler Tıp Kitabı: Sıhhetin Sırrı.....	119
Pınar SEL.....	119
“Sâfice” ve “Türkice” Telif Edilmiş İlmihal Niteliğinde Bir Nasihatnâme: <i>Naşihatü'l- Müslimîn</i>	133

Öznur DURGUN	133
İMÜ TÖMER'LE 2019'DAN 2023'E TÜRKÇE ÖĞRETİMİ.....	144
Ahmet KOÇAK & Muhammet CAN	144
2019	147
2020	166
2021	174
2022	190
2023	206

Takdim

Dil, insanın duygu ve düşüncelerini ifade ediş biçimi ve içerisinde bir milletin bütün toplumsal özellikleri ile kültür ve medeniyet değerlerini barındıran bir olgudur. Bu yönüyle dil, bir milletin ruhunu yansıtır ve aynı zamanda vatan demektir. Dolayısıyla dil, öncelikle insanın daha sonra da mensup olduğu medeniyetin özetidir, ana belirleyici unsurlarından biridir.

Türkçe, sondan eklemeli kurallı bir dil olması ve yapısal özellikleri açısından tutarlılık içermesi yönüyle kendine has karakteristik özellikler taşır. Literatürde Türkçe hakkında yapılmış pek çok araştırma ve ortaya konulmuş birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak Türkçenin dünya ve medeniyet dili olmasına odaklanan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu bağlamda okumakta olduğunuz eser, Türkçenin bir dünya ve medeniyet dili olması meselesini irdelemek amacıyla kaleme alınmış kapsamlı bir çalışmadır.

Türk dilinin ve düşüncesinin derinliğini yansıtmak, alanında yetkin bir çalışma olmasını sağlamak, dil bilimsel ve kültürel açıdan kapsamlı bir muhteva ortaya koymak ve böylece Türkçemizin kadim ve köklü dünya dillerinden birisi olduğuna ilişkin müktesebatı güçlendirmek ve zenginleştirmek amacıyla hazırlanan bu eserin literatüre değerli katkılar sunacağına inanıyorum.

Cumhuriyetimizin 100. yılı ve İMÜ TÖMER'in 5. yılı vesilesiyle hazırlanan “Dünya ve Medeniyet Dili Türkçe” isimli kitabımızın, Türkçenin dünya ölçeğindeki ve medeniyet hiyerarşisindeki yerini belirginleştirmek açısından önemli katkılar oluşturacağını ümit ediyor; başta TÖMER müdürü Prof. Dr. Ahmet Koçak olmak üzere eserin hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Gülfettin ÇELİK

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Rektörü

Ön Söz

Tarihin en eski dillerinden birisi olan Türkçe, medeniyet tarihine bıraktığı anıt eserleri, bin yıldan önce hazırlanmış sözlüğü ve zengin kelime hazinesi ile dünyanın en köklü dillerindendir. Milletlerin ayakta kalmasını sağlayan ortak değerlerin en önemlilerinden birisi dildir. Dil insanlar arasında sadece anlaşmayı ve iletişimi sağlayan bir araç değil, aynı zamanda kültürün gelecek kuşaklara aktarımını da yapar. Göktürklerden Uygurlara, Selçuklulardan Osmanlı'ya kadar Türkçe, hem Doğu'da hem Batı'da geniş bir etki alanına sahip olmuş, çeşitli medeniyetlerle etkileşimde bulunarak evrimleşmiştir. Bugün dünyanın dört bir yanında konuşulan Türkçe, kütüphanelerde yer alan tarihi metinleriyle kültürel bir hazine olarak öne çıkmaktadır.

Bu dil, İslam kültürüne geçişle Arapça ve Farsça etkileşimiyle zenginleşmiş, Osmanlı modernleşmesi döneminde ise Avrupa medeniyeti ve kültürüyle yakın ilişki kurarak kelime hazinesini genişletmiştir. Tanzimat'la beraber yeni bir medeniyet anlayışına sahip olan Türk aydını ve edebiyatçısı kendi kültürel değerlerine yeniden yönelmiş, yaşadığı dünyayı anlama ve anlatma aracı olarak da dili görmüştür. Tanzimat'la başlayan süreçte Türk aydını, dilin kültürel değerini keşfetmiş ve Cumhuriyet öncesi dönemde başlayan dili sadeleştirme düşüncesi, Cumhuriyetin ilanıyla hız kazanmıştır.

“Türkçem benim ses bayrağım” diyen şairin ifadesiyle, Türk aydını da dilin önemini vurgulamış ve Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte dil politikaları, özellikle Türk Dil Kurumunun kuruluşuyla şekillenmiştir. Cumhuriyetin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün “Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felaketler içinde ahlakının, ananelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin kısacası bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir.” gibi dille ilgili sözleri Türk aydınına rehber olmuş, dil çalışmaları artmıştır. Bu süreçte halk ile aydın arasındaki dil mesafesi kapanmış ve Türkçe kökenli kelime hazinesi önemli ölçüde zenginleşmiştir.

Dünya ve Medeniyet Dili Türkçe adlı bu kitap, Cumhuriyetimizin 100. Yılı ve İstanbul Medeniyet Üniversite Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezinin (İMÜ TÖMER) fiili olarak eğitim ve öğretime başlamasının beşinci yılı vesilesiyle üniversitemizin öğretim üyesi/görevlileri tarafından kaleme alınan yazılardan oluşmaktadır. Bu eser, Türkçenin zengin tarihini anlamak, yabancılara Türkçe öğretimi konusunda farkındalık oluşturmak ve dilin medeniyetler arası iletişimdeki rolünü vurgulamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu sebeple kitap iki ana tema etrafında şekillenmiştir. İlk bölümde bir Dünya dili olarak Türkçenin son iki yüz yıldaki gelişimi, Yabancılara Türkçe Öğretimi ve medeniyet dili olarak Türkçenin en eski metinlerinden başlayarak Türk dilinin tarihi dönemlerine ait makalelerden oluşmaktadır.

Çalışmanın bir bölümü ise, 2019 yılında eğitim ve öğretime başlayan üniversitemizin Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezinin (İMÜ TÖMER) beş yıllık faaliyetlerini ele almaktadır. Dünya dili Türkçeye her dönemde ilgi olmuştur. Ancak son çeyrek asırda hem ülkemize gelen yabancı uyruklu öğrenci sayısındaki hızlı artış hem de dünyanın her ülkesinde Türkçeye karşı artan ilgi Yabancılara Türkçe Öğretimi konusuna daha çok eğilmeye, daha çok çalışma yapılmasına zemin oluşturmuştur. Bugün artık Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi müstakil bir çalışma altına dönüşmüş, ders materyalleri zenginleşmeye başlamıştır. Bu noktada özellikle üniversiteler bünyesinde açılan TÖMER'ler sadece Yabancılara Türkçe öğreten birimler değil, ders materyalleri, seviye gruplarına göre okuma kitapları hazırlayan, sosyal ve kültürel etkinlikler yapan birimler de olmuştur. Bu vesile ile üniversitemizin TÖMER birimi olarak beş yıllık sürede faaliyet alanlarımız şu şekilde olmuştur: Her seviyede kurslar açmak, Yabancı Dil Olarak Türk Öğretimi Sertifika Programı (Eğiticilerin Eğitimi) ile yeni meslektaşlarımızın eğitim camiasına katılmalarına yardımcı olmak, Türkçe Dil Yeterlik Sınavları (TDYS) düzenlemek, Yabancılara Türkçe Öğretimi konusunda ders materyali hazırlamak gibi.

İMÜ TÖMER beş yıllık sürede Uzak Doğu'dan Afrika'ya, Orta Asya'dan Avrupa'ya, Amerika kıtasına kadar altmıştan fazla ülkeden gelen öğrencilere ev sahipliği yaptı. Onlara sadece Türkçe öğretmekle kalmayıp, sosyal ve kültürel faaliyetlerle Türk kültürünü, ülkemizi yakından tanımalarının zemini oluşturdu. Kursa gelen her bir öğrencimize ilerde kendi ülkelerinde ülkemizin ve Türkçenin kültür elçileri yaklaştı.

TÖMER'in şüphesiz kısa sürede büyüyüp gelişmesi Rektörümüz Prof. Dr. Gülfettin Çelik'in başından beri büyük desteği ile oldu. Ayrıca takdim yazısı yazarak bizleri onurlandırdılar. Kendilerine şükranlarımızı sunarım. Rektör yardımcılarımız Prof. Dr. Yaşar Bülbül ve Prof. Dr. Fatih Sarıoğlu her zaman TÖMER'in yanında oldular, taleplerimizin karşılanması noktasında yardımlarından dolayı her ikisine ayrı ayrı teşekkür ederiz. Beş yıllık sürede beraber yola çıktığımız, sonradan aramıza katılan idari ve akademik arkadaşlarımız teşekkürü en çok hak edenlerdir. TÖMER'in büyüyüp gelişmesi hep birlikte fedakârca ve mesai kavramı dışında bir çalışma anlayışıyla olmuştur. Bu noktada emeği geçen herkese teşekkür ederim. Son teşekkürümüz de eserin hazırlanmasında ve basımında emeği geçenlere.

Dünya ve Medeniyet Dili Türkçe isimli bu çalışmanın dilimize, kültürümüze ve Medeniyetimize hayırlı olmasını dilerim.

Editör

Prof. Dr. Ahmet KOÇAK

TÖMER Müdürü